

Aghiazmatorul Domnului Gheorghe Ștefan din 1656

NOUI URME ROMÂNEȘTI LA MÂNĂȘTIREA SINAI ȘI LA IERUSALIM

De când am scris în *Boabe de grâu* articolele despre Mânăstirea Sinai și Sfântul Mormânt, alte rămășițe românești au ieșit la iveală, adăugându-se descoperirilor făcute la aceleași așezăminte religioase.

Dela Alexandru Ipsilanti, care dăruise Mânăstirii Sinai o candelă de argint, mai avem acolo și o evanghelie în grecește. Mărimea 0,40 × 0,30, cu pagini inluminat și cu frumoase coperti, înfățișând deoparte Răstignirea și de alta Schimbarea la Față, sub care se arată chipurile Voevodului Ipsilanti, Doamnei sale Ecaterina și fiului. Acestea din urmă, cât și scena Schimbării la Față, sunt încadrate de o inscripție, fără dată, ce spune că evanghelia s'a trimis « Muntelui Sinai din

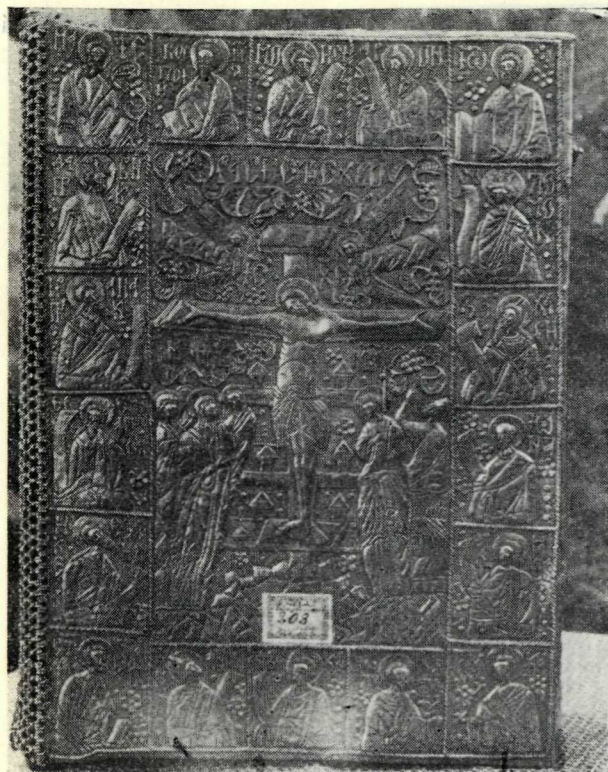
partea mult-evlaviosului Domn Io Alexandru, Voevod a toată Ungrovlahia, și Doamnei Ecaterina »¹⁾.

O pereche de sfeșnice în argint, încărcat împodobite, poartă rândurile:

*Ruga robului lui Dumnezeu, Io. Io. Nicolae Voevod, Mariei Doamnei și fiilor, Iulie 21, 1745*²⁾.

¹⁾ « Ἐγγράμμα καὶ δεξιότητι τοῦ εὐσεβεστάτου Ἀθηνῶν Ἰωῦ Ἀλεξάνδρου Βοεβόδα πάσης Οὐγγροβλαχίας σὺν τῇ Δόμῳ Αἰκατερίνης εἰς Σινᾶ Ὅρους ».

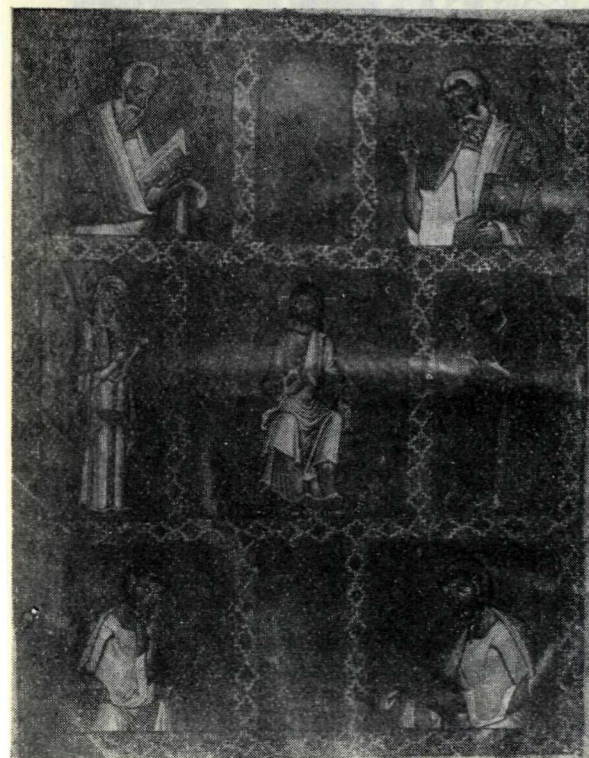
²⁾ « Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ. ἸΩ. ἸΩ. Νικολάου Βοεβόδα, Μαρίας Δόμνης καὶ τῶν τέκνων. Ἰουλίῳ 21, 1745 ».

Coperta din față a Evangheliei lui Al. Ipsilanti

Sfeșnicele lui Ioan Nicolae Mavrocordat din 1745 (Sinai)

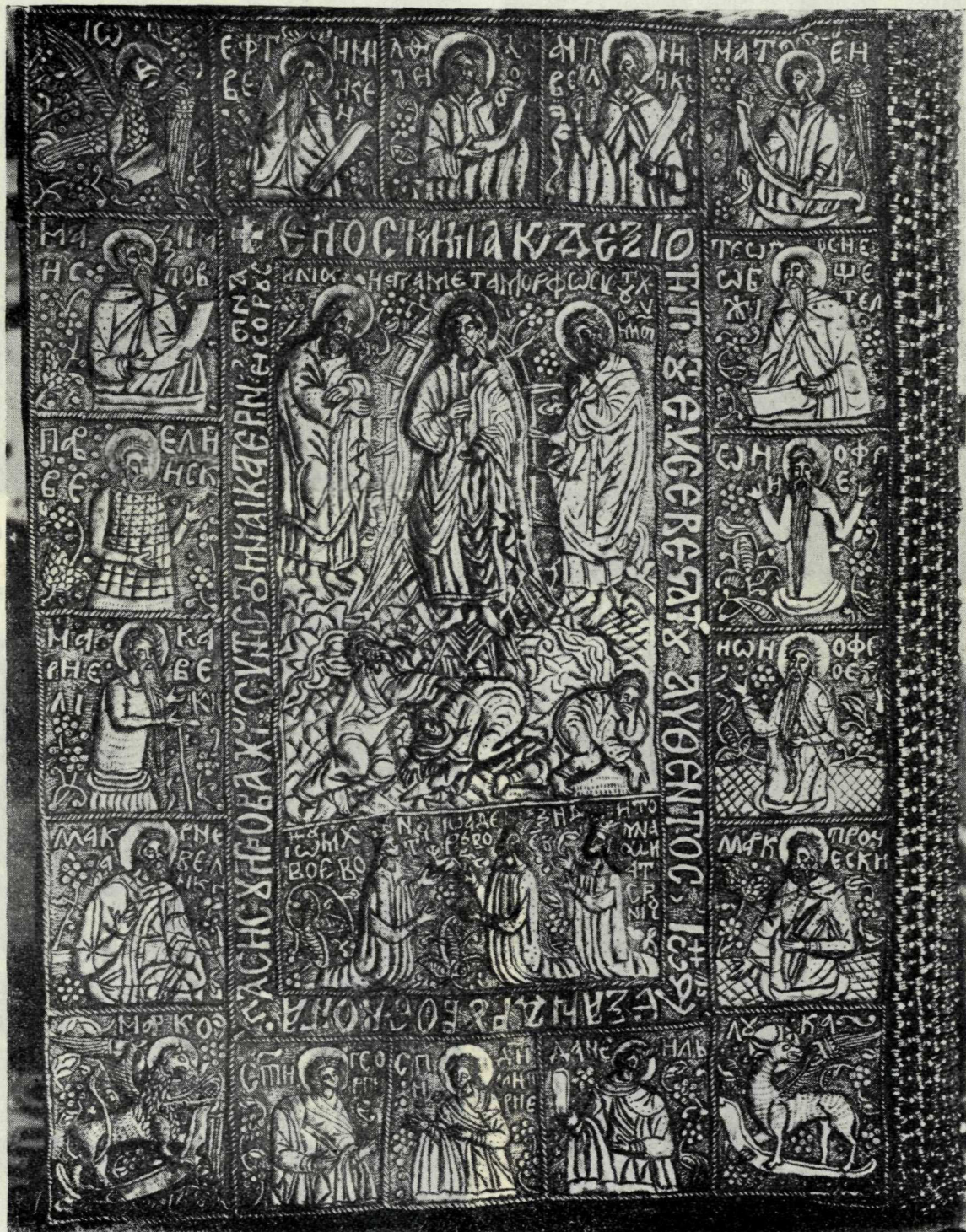

Pagină din Evanghelia lui Al. Ipsilanti

Interiorul Paraclisului Voievodului Radu

Mai este la Mănăstirea Sinai și o perdea de altar, care în fine broderii reprezintă pe Sfânta Bitolia.

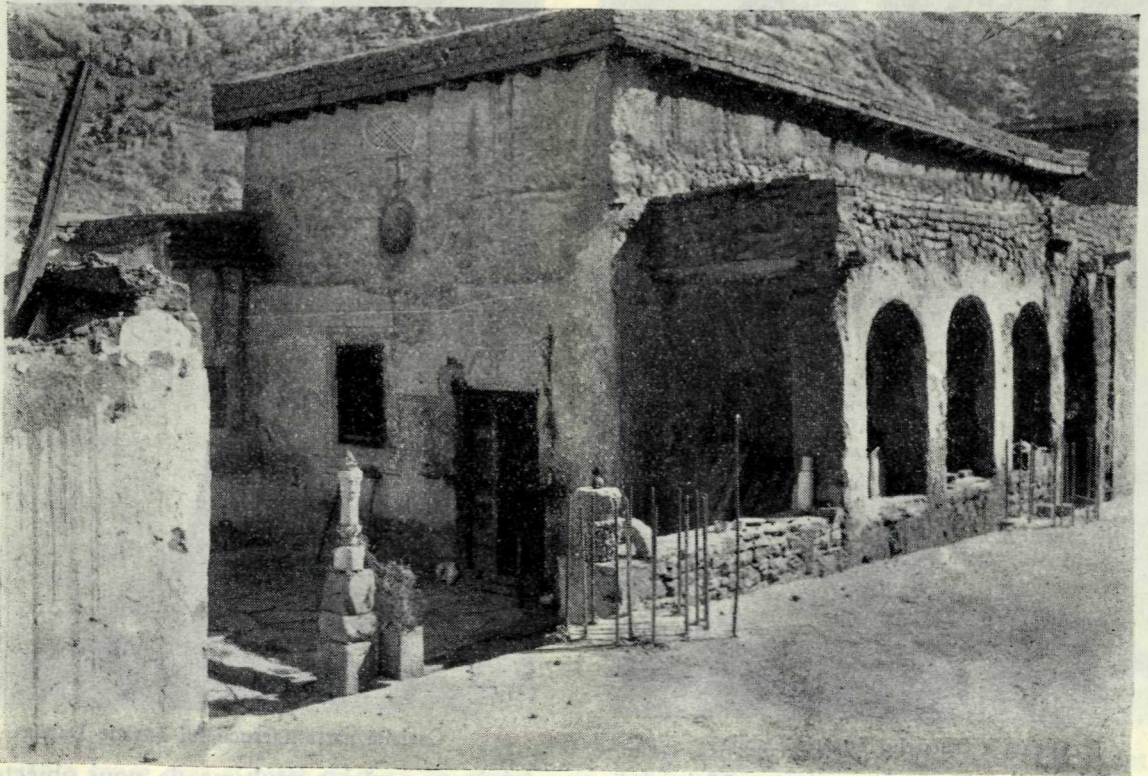

Coperta Evangheliei lui Al. Ipsilanti dela Mănăstirea Sinai, cu figurile Voevodului, Doamnei și Fiului

Ecaterina și episoade ale vieții sale. Deși datată «Viena 1770», o pomenesc, fiindcă-i darul unui Cât privește Sfântul Mormânt, vistieria sa e un tezaur cu imense bogății nebănuite, de care

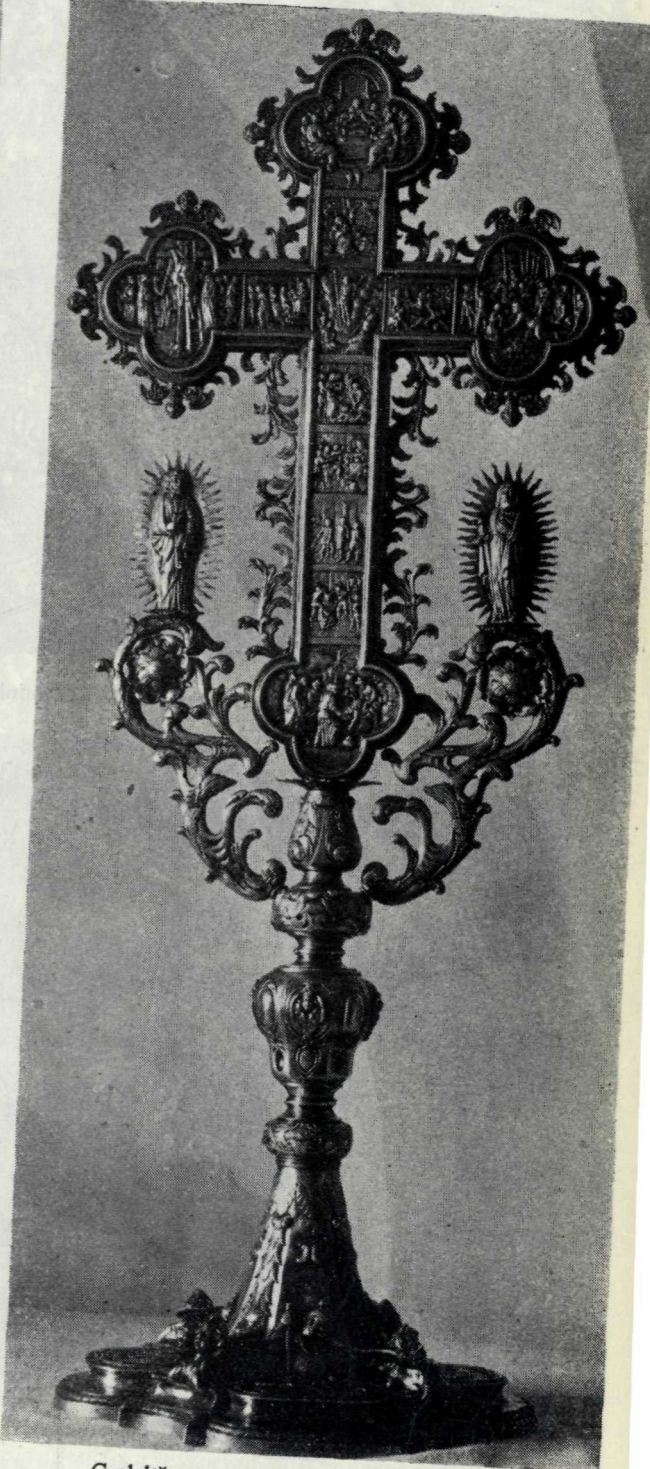
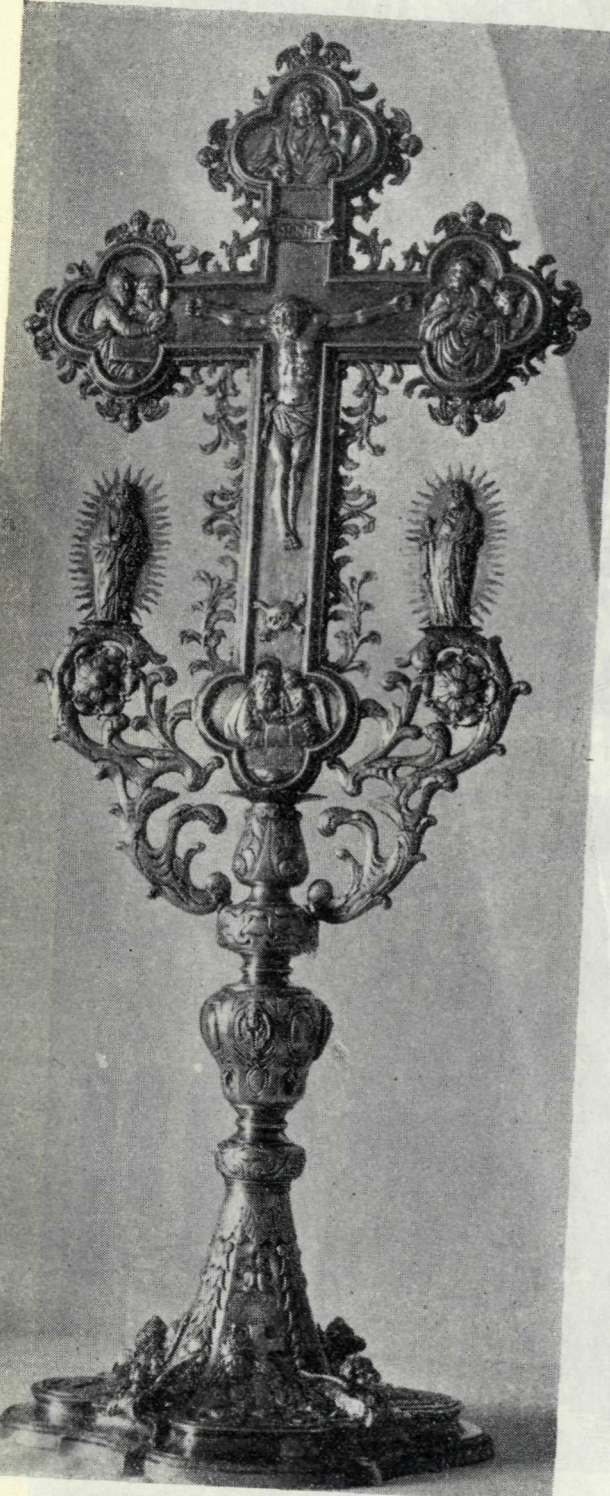
Chipurile cu inscripție ale Voevodului Al. Ipsilanti, Doamnei și Fiului

Paraclysisul Voevodului Radu (Sinai), din 1576

trebuie să te apropii încet și băgător de seamă, căutând din ce în ce să capeți încrederea pazni-

iarăși: « Nu ne mai uităm prin vistierie, cinsti- părinte? » Și astfel, după lungi cercetări, mă în-

O față a crucii lui Istratie Dabija

Cealaltă parte a crucii lui Istratie Dabija

cului ei, Arhimandritul Chiriacos. « Mai intrăm în vistierie? » îi grăiesc într'o zi; și după o vreme vrednicesc a găsi o mulțime de noi obiecte românești.

Uite, în chip de monument funerar e aci un artoforiu al lui Mihail Sturdza, cu inscripția grecească:

Dăruit Sfântului Mormânt de preaevlaviosul Mihail Sturza, Principele Moldovei, și de soția sa Doamna Smaragda și de fiul său nou-născut, robul lui Dumnezeu Mihail, în Octomvrie, anul 1844.

Dvera lui Nicolae Dimitriu din satul aromănesc Moloviște, purtând data 1770 (Sinai)

Lângă artoforiu, două chivoturi aurii, la fel, dându-ne, jos, lămurirea că s'au făcut dar:

Preasfântului și Tămăduitorului Mormânt de către preacuviosul protosinghel și egumen al Cetățuei, Dionisie Filipopolitul, și sunt aidoma modelul sfintei biserici al aceleiaș mânăstiri Cetățuea, așezată în apropierea Iașilor, la 30 Mai, anul 1859.

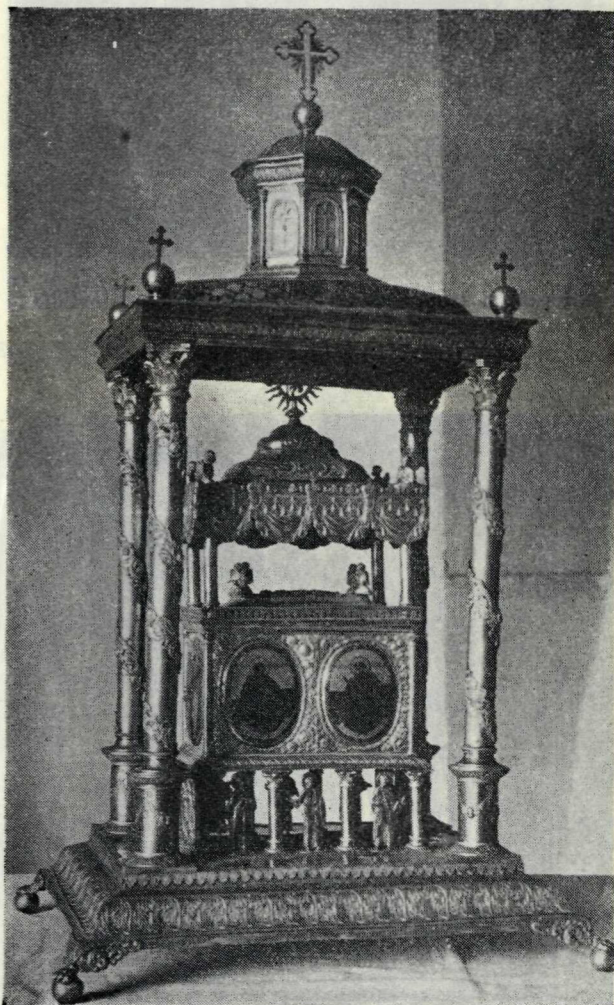
Apoi văd o cruce grea și mare de 1,41, în argint aurit, arătând pe o lature Răstignirea, pe alta

scene din vieța lui Iisus, viu și măestrit de migălos sculptate. N'ar fi aceasta crucea, de care ne vorbește Patriarhul Dosoftei în cartea sa asupra Ierusalimului? După descriere, se pare că da. Are pe suportu-i stema Moldovei cu literele:

I. D.
B. G.
Z. M.

cea ce înseamnă *Istratie Dabija Voevod gospodar Zemli Moldavscoi*; iar de amândouă părțile niște chipuri vevodale ce înclin a crede că-s Domnul și Doamna Dabija.

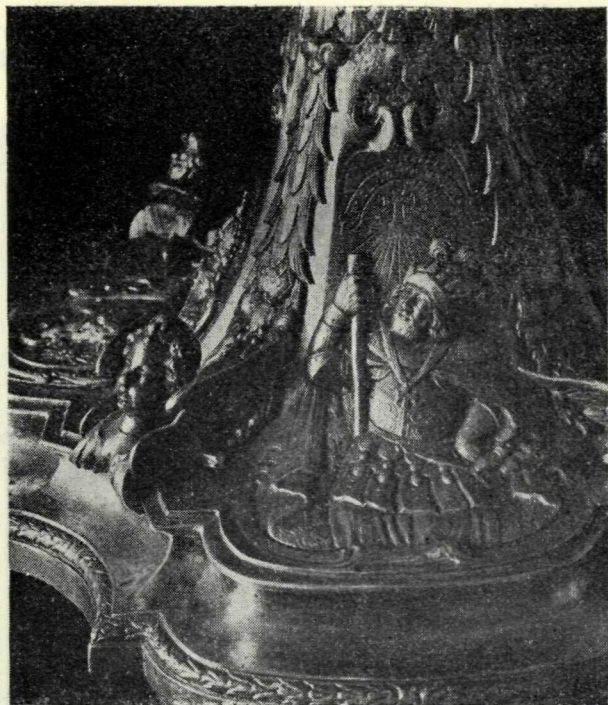
Lui Gheorghe Ștefan îi se datorește un frumos patrahil cu inscripția:

Artoforiul lui Mihail Sturza din 1844

Acest epitrafil este făcut de Io Gheorghe Ștefan Voevod și Doamna Safta, Anul 7160.

Același Domn a dăruit Sfântului Mormânt și un aghiazmatariu de argint cu aplicații în aur. Poartă bourul încoronat al Moldovei și împrejur

Chipul lui Istrate Dabija pe crucea dăruită Sfântului Mormânt

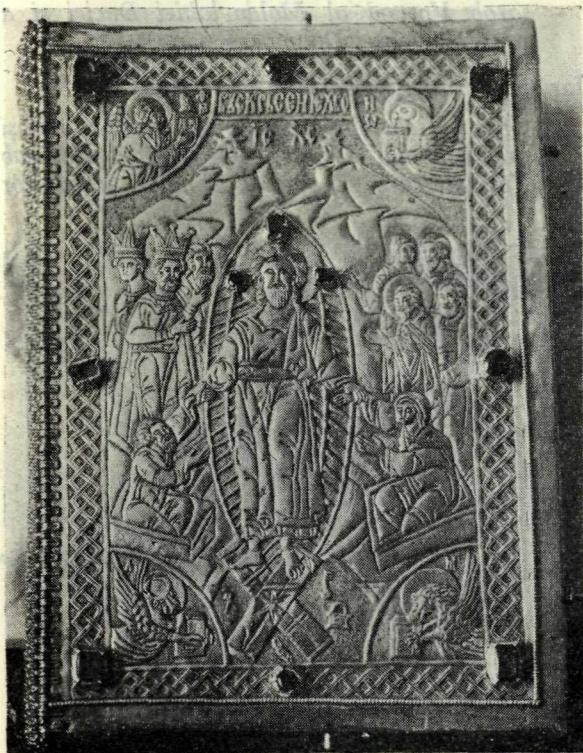
Chipul Doamnei Dafina Dabija pe aceeaș cruce

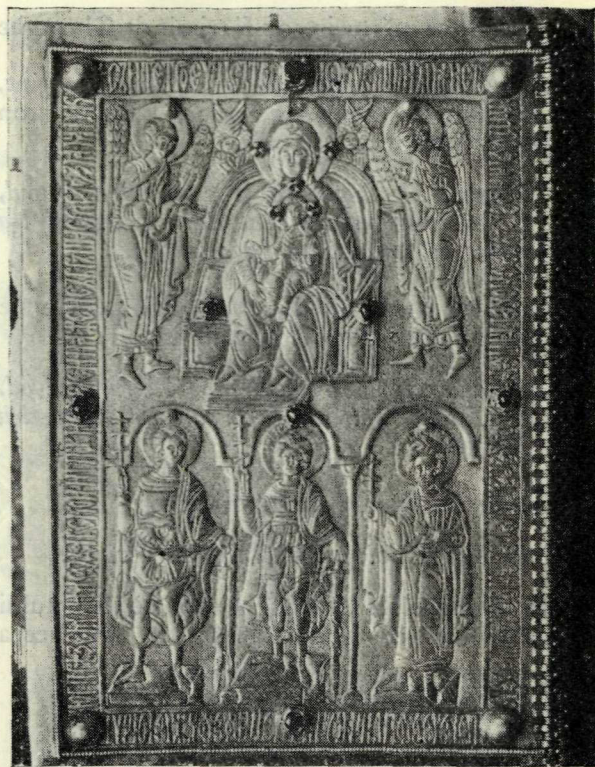
Evanghelia Doamnei Rareș din 1551, coperta din față

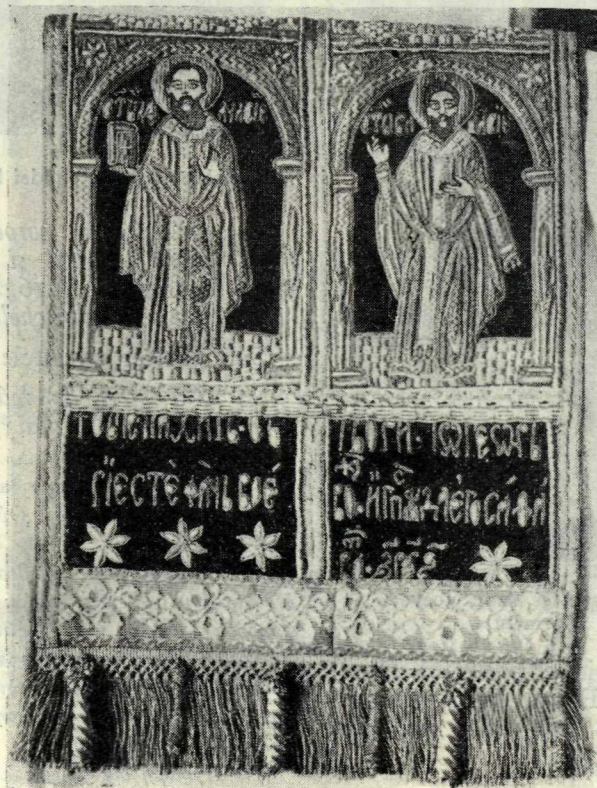
Evanghelia Doamnei Rareș, coperta dindărăt cu inscripție slavonă

Evanghelia lui Ștefan Rareș, coperta din față, cu chipul donatorului și al Doamnei, la stânga

Evanghelia lui Ștefan Rareș, coperta dindărăt cu inscripție slavonă

Patrahilul Domnului Gheorghe Ștefan

litere slavone ce mărturisesc a fi trimis de Gheorghe Ștefan la 7164 sau dela Hristos 1656.

Caut îndelung la o pereche de ripide. In argint, suflat cu aur. Pe o față, la mijloc, Iisus pe tron și împrejur inscripția slavonă:

Domnul s'a împărățit și a poruncit trupul, și l-a îmbrăcat Domnul întru putere și l-a încins ca întărită să fie așezarea.

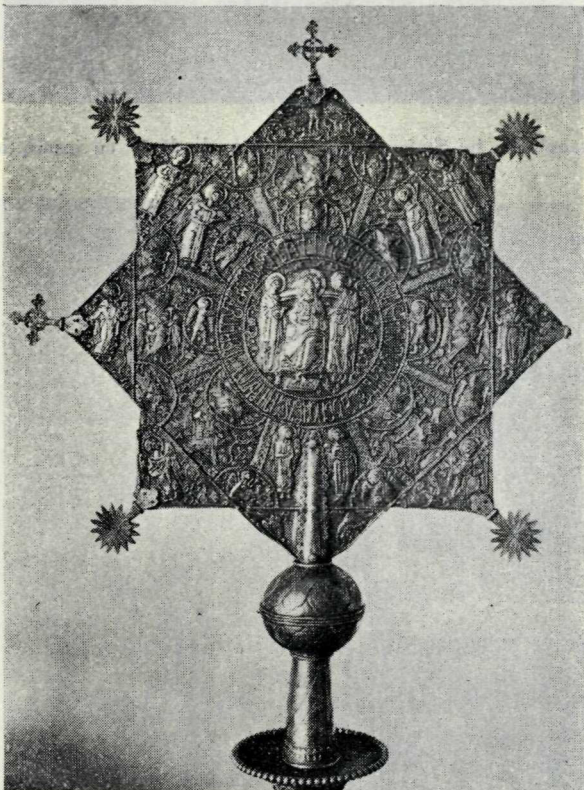
Pe cealaltă față a ripidei avem Sfânta Treime cu rândurile tot slavonești roată în jur:

Această ripidă a făcut-o Io Petru Voivod, Io Radul Voivod și au dat-o Mănăstirii Mislea.

Dedesubt is figurile donatorilor:

Io Petru Voivod — Io Radul Voivod.

Intre evangheliile românești donate Sfântului Mormânt, mai artistic executată e de sigur aceea

Una din fețele ripidei lui Petru și Radu Voivod (vistiera Sfântului Mormânt)

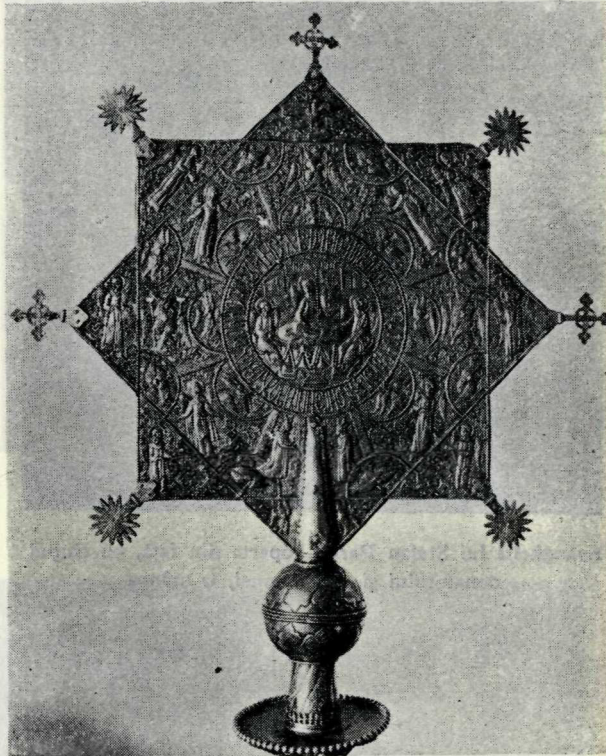
a lui Matei Basarab. Cuprinde portretul Domnului, cât și al soției sale Elena. Inscripția grecească, destul de lungă, nu lasă nici-o nedumire:

Ruga preaevlaviosului Domn Io Matei Ba-

sarab Voievod al Moldovlahiei Daciei și a preaevlavioasei Doamne Elena ¹⁾.

Iar în dreptul portretului Voievodului:

Chipul preaevlaviosului și preastrălucitului și preavestitului Domn Ioan Matei Basarab Voievod, care s'a ridicat Domn și stăpânitor

Cealaltă parte a ripidei lui Petru și Radu Voievod

de către tot norodul clericilor și laicilor, de către arhonții și strateghii Ungrovlahiei și patriei sale în 1632, iar Sfânta Evanghelie s'a fost scris prin cheltueala sa la 1642—1643 ²⁾.

Sub portret cuvintele:

S'a scris de mâna lui Anthim monahul, poate al Ivirului ³⁾.

¹⁾ Δέσις εὐσεβεστάτου ἀθθεντός Ιω. Ματαίη Μπασαράμπα βοηβόδα Δακίας Οὐγκροβλαχίας καὶ εὐσεβεστάτης δόμνης Ἑλένης ».

²⁾ « Ἡ οἰκῶν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου καὶ ἐνδοξοτάτου ἀθθεντός κυρίου Ιωάννου Ματαίη Μπασαράμπα βοηβόδα ὁ ὁποῖος ἀνηγορευθή ἀθθεντης καὶ ἐξουσιαστής ὑπὸ παντός τοῦ λαοῦ ἱερομένων τε καὶ στρατιῶν εἰς τὴν Οὐγκροβλαχίαν καὶ πατρίδα αὐτοῦ ἐν ἔτι (1632) τὸ δὲ ἱερὸν καὶ ἅγιον εὐαγγέλιον ἐγράφη διὰ συνδρομῆς αὐτοῦ ἐν ἔτι, (1642 — 1643) ».

³⁾ « Ἐγράφη διὰ χειρὸς Ἀνθίμου μονάχου » πωθανῶς τοῦ Ἰβήρος ».

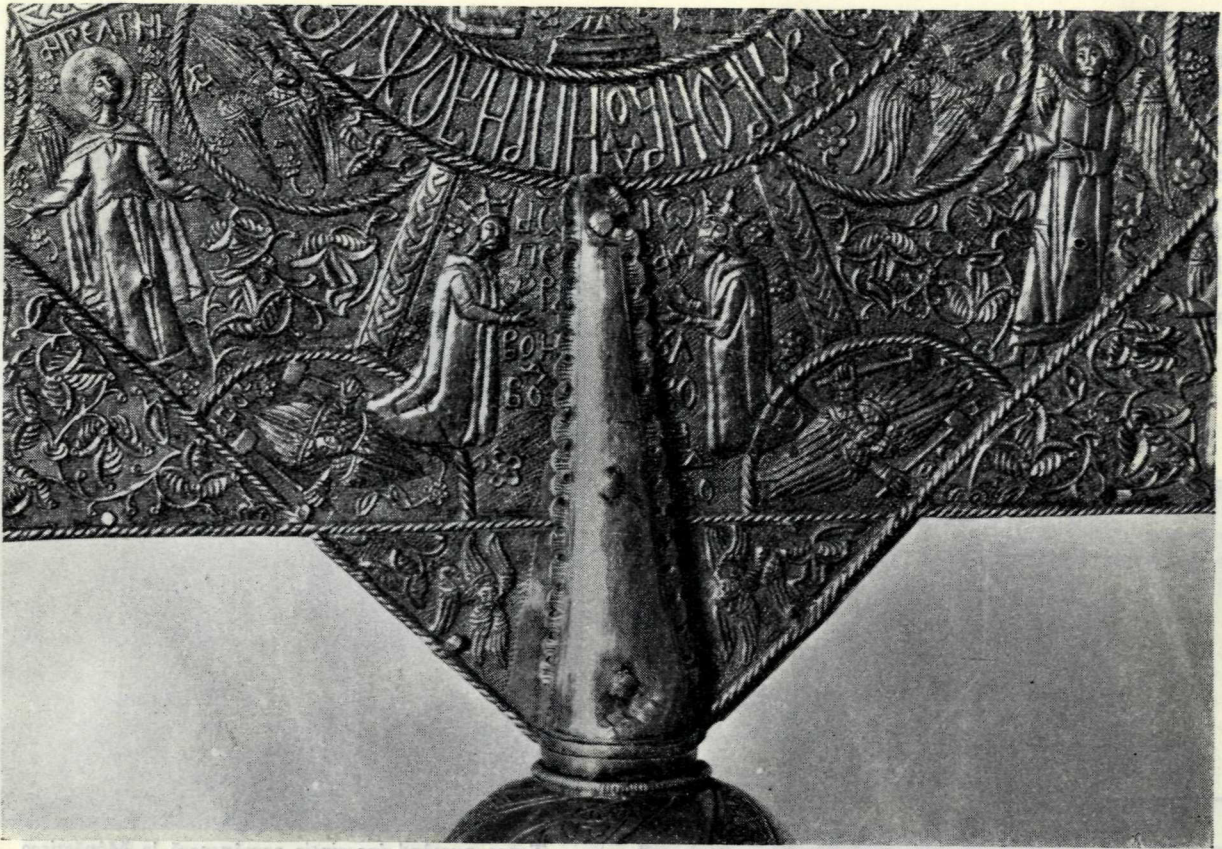

ЕУЕОІОАИНСТОЕУ

ліе- вѣстѣ живѣ неплѣхы. гл. 3.

ѢНАУАЛОБѢСЛОВОСЛОВО
 БѢКЪБѢУ НБѢБѢСЛОВО
 СЕБѢНСКОНИКЪБѢУ. ВЪСѢ
 ТВАРЬБЫЩА • НБЕЗНЕГО
 ННУТОЖЕБЫЕЖЕБЫ •
 ВЪТОЖИВѢБѢ. НЖИВѢ
 БѢСВѢТЬУЛКШМЪ •

Ѣ
 У
 А
 Ш
 Ш

Chipurile Domnilor Petru și Radu sub inscripția ripidei

Chivoturile Mănăștirii Cetățuia din 1859

Când socoteam că numărul evangheliilor noastre la Sfântul Mormânt e sfârșit, iată se ivesc încă două moldovenești în pergament. Foarte asemuitoare. Întâia este a lui Petru Rareș sau mai bine a soției sale, Doamna Elena. Pe o față a copertei în aramă bătută se vede Iisus înălțându-se din mormânt. La stânga, chipul acela încoronat, n'ar fi însuși Petru Rareș? Cealaltă față a copertei reprezintă pe Sfântul Nicolae așezat în jilț; iar jur-împrejur sub formă de chenar avem inscripția slavonă:

Acest tetravanghel l-a făcut și l-a îmbrăcat Elena, Stăpâna și Doamna răposatului Ioan Petru Voevod, cu mila lui Dumnezeu Gospodar al Țării Moldovei. Și l-a dăruit pen-

Toaca purtând inscripția românească la Mănăstirea Sarandarico (Muntele Ispitei)

Călugări români la Mănăstirea Sf. George Hoziba

tru a sa pomenire la mănăstirea frățească, unde este hramul Sfântului Ierarh și de minuni făcător Nicolae, anul 1551.

A doua evanghelie arată pe coperta din față tot învierea lui Iisus, având la stânga figurile donatorilor, Ștefan și Doamna Rareș; coperta din dos ne dă pe Fecioara Maria cu Iisus în brațe printre îngeri, dedesubt trei sfinți, iar împrejur tot o inscripția slavonă:

Acest tetravanghel l-a făcut și îmbrăcat Ștefan Constantin (?) Voevod, fiul lui Petru Voevod, pentru sănătatea sa și urma-

Intrarea bisericii Sfinții Arhangeli din Ierusalim

șilor și părinților săi, Ioan Petru Voevod, cu mila lui Dumnezeu Gospodar al Țării

Amândouă evangheliile au pagini inluminat și copertile împodobite cu pietre de felurite colori.

Mănăstirea Sf. George Hoziba, în apropierea Ierusalimului

cu piatra albă înălțându-se în

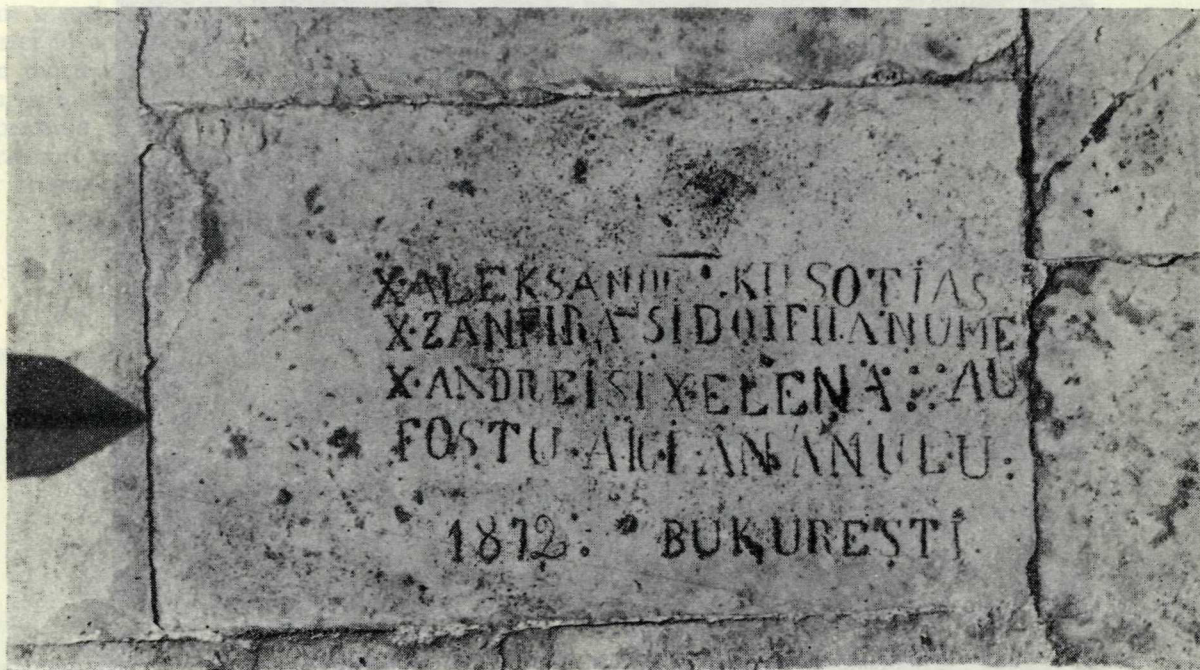
Insemnări de pelerini români la Mănăstirea Sfinții Arhangheli din Ierusalim

Moldovei, și Doamna sa Elena, care a răposat la anul 1549.

— Avem aici și două săbii, îmi spune Arhimandritul Chiriacos. Vrei să le vezi?

— Negreșit, răspund.
Și-mi aduce săbiile. Una-i a lui Petru-cel-Mare
al Rusiei; cealaltă bizantină — așa susține vistier-

Pe lama-i de oțel o decorație în aur a două
sfeșnice aprinse; mai încolo Fecioara Maria pur-
tând în brațul stâng pe copilul Iisus; doi înge-

Alte însemnări din acelaș loc

Căsuța soriei Stavrofilia din Ploești la Mănăstirea Sfinții Arhangheli din Ierusalim

nicul. Are forma curbată și mânerul de ivoriu.
Scoțând-o din teacă, mă uit cu luare aminte:

rași ce țin o coroană cu nestimate; și apoi in-
scriptia:

† Σὺ βασιλεὺ ἀήττητε λόγε Θεοῦ πατέραξ, ¹⁾

Avem a face, neîndoios, cu o sabie a lui Brâncoveanu, căci este în totul exactă celei din Luvru, descrisă ca fiind a marelui Voevod de către d-l C. Marinescu în *Trei săbii ale lui Constantin Brâncoveanu* ²⁾. Cum va fi ajuns în vistieria Sfântului Mormânt? N'o fi dăruit-o Brâncoveanu însuși unuia din patriarhii Ierusalimului, cari veneau deseori să-l viziteze și să-i ceară milostenie?

În afara daniilor voevodale, câte lucruri prețioase nu vor fi fost aduse aici de către pelerinii Români! Trăgeau de obicei la Mănăstirea Sfinților Arhangheli ce dă astăzi printr'o porțiță în ulicioara Sf. Francisc, alături de Patriarhie. Dă-lele în jurul bisericii sunt pline de leaturi și nume românești. Pe împrejmuirea de piatră a terasei cineva a săpat sub o cruce, cu slove aproape șterse de vreme, că-i Piteștean și-l chiamă Vasile;

¹⁾ Tu, rege neînvins, cuvânt al lui Dumnezeu, stăpânitor peste tot.

²⁾ *Analele Academiei Române*, Anul XX, 1927. Vezi deasemeni: *Câteva săbii ale lui Constantin Brâncoveanu* de generalul R. Rosetti, Acad. Română, *Memoriile Secțiunii Istorică*, Seria III, Tom. X, 1929.

altul, Transilvănean, a însemnat pe o laviță anul 1888; al treilea a venit cu întreaga familie, ne spune, din București, la 1872; și așa mai departe — mulțime de pelerini, cari s'au perindat, găsindu-și sălaș în chiliile, năpădite acum de o populație mizeră și amestecată. Numai de o parte o căsuță în verde, cu un lămâiu la intrare, menține tradiția, fiind locuită de sora Stavrofilia din Ploești, cu ucenica ei Macrina.

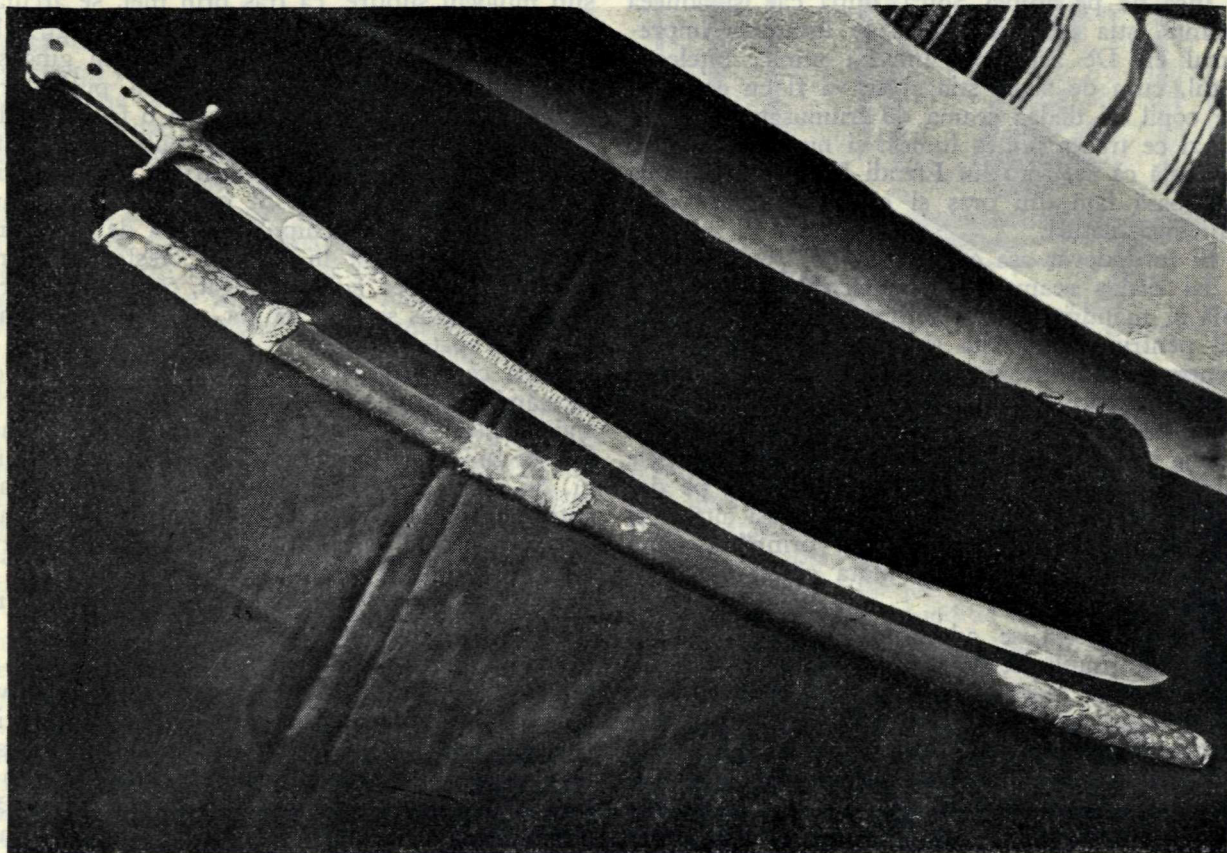
Călugărițe și monahi din Țară se află în multe lăcașuri palestiniene. Chiar în drumul spre Ierihon, la o mănăstire așa de retrasă ce-a folosit de închisoare călugărească a Sf. George Hozibă, abătându-mă într'o zi, găsesc pe un părinte Simion și pe altul Constantin, din spre Tutova. Aceștia îmi arată mormintele a încă doi monahi Români, veniți aci de curând să-și sfârșească zilele. Mai departe, la Mănăstirea Sarandarico, Muntele Ispitei, citesc pe o toacă inscripția:

Această toacă o dau la Sfântul Mormânt eu Manolachi Barbu din Bârlad, 20 Septembrie 1882.

Câtă credință va fi fost în sufletul acestui bârădean, care în timpuri anevoioase de călătorit a purtat încoace o întreagă toacă de fier!

Ierusalim.

MARCU BEZA

Sabia cu teacă a lui Constantin Brâncoveanu din Vistieria Sfântului Mormânt